

Székelykeresztúr

1989. december 21. – 1990. május 28.

1989. december 21.

Megyeszerte gyűlésekre került sor a különböző gyárakban és vállalatokban, amelyeken a Román Kommunista Párt és a pártfőtitkár támogatását fejezte ki a XIV. Kongresszus határozatai iránt, ugyanakkor csatlakoztak a Temesváron történtek elítéléséhez. Keresztúron az Acélmű és a Küküllő Kisipari Szövetkezet tartott nagygyűlést. Lőrinczi János, a vállalati pártbizottság titkára, valamint Florisca Iuliu, a vállalat igazgatója, illetve több munkás is kategorikusan elítélte a temesvári eseményeket, mint amelyeknek „meglátásuk szerint” a rend megzavarása volt a céljuk. A munkások képviselői ígéretet tettek az az évi terv, valamint az egész öt éves terv maradéktalan teljesítésére.

1989. december 22.

A népfelkelés több helyszínen zajlott. Elsőként az Acélgyár munkásai szüntették be a munkát. A főtéren összegyűlt tömeg délután egy óra körül a Néptanács épülete elé vonult. Az épület ablakain keresztül Ceaușescu-portrékat, a Párt által kiadott könyveket, dokumentumokat, okmányokat dobáltak ki az épület elé és gyűjtötták meg. A téren egymást követték a szónoklatok.

A felkelés további helyszíne a rendőrség épülete volt, amelyet mintegy 100 fő rohamozott meg. Az emberek megpróbálták bejutni az épületbe, ahol 6-8 rendőrségi munkatárs tartózkodott. Először a pincében felhalmozott élelmiszereket dobálták ki az utcára és taposták össze, majd dokumentumokat, iratokat égettek el, személygépkocsikat gyűjtöttak fel, bútorokat törtek össze. Antal János, a helyi református lelkész felszólította a jelenlévőket, hogy hagyják abba a „huligánkodást”, de nem hagyták, hogy mondanivalója végére érjen, lerángatták a lépcsőről és kitesékelték a környékről. Hamarosan három rendőrnek sikerült kimenekülnie az épületből. Ketten a rendőrség épületével szemben lévő kollektív épületei felé, egy személy pedig a városközpont fele szaladt. Ferencz Imre szolgálatot teljesítő rendőrt egy felkelő utolérte és a takarékszövetkezet udvarán meggyilkolta, a másik személy a kocsiszínbe bújt el. A harmadik személyt, aki a városközpont felé vette az irányt, ahol egy, az

óvodától nem messze parkoló autó menekítette el a helyszínről. Ő is kapott egy ütést a fejére menekülés közben, sérülése azonban nem volt komoly.

Este többen újra összeverődtek, feltörték és szédülták több rendőr garázsát.

Este 9 órakor megalakult az Ideiglenes Intéző Bizottság (vagy Demokratikus Ügyintéző Bizottság ideiglenes szervezete) Pakot József ügyvezető elnökkel az élén, amely igyekezett fenntartani a rendet a városban és az intézményekben. Megszervezték a rendfenntartó csoportokat a város összes körzetében.

1989. december 23.

A Kolozsváron székelő Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa (EKT) táviratot intézett a Nemzetmentő Front Tanácsához, amelyben üdvözölte a változásokat és támogatta a Front munkáját a demokrácia és az emberi jogok megvalósításában. A Tanács a Székelykeresztúr–Udvarhely egyházkörnek küldött levélben felszólította a lelkes társadalmat az NMF tevékenységének támogatására, illetve részvételre buzdította az alakuló Magyar Demokrata Tanácsban. Az Unitárius Egyház országos gyűjtést szervezett hálája jeléül a forradalomban szerepet vállalók és az áldozatok hozzátartozóinak megsegítésére. A lakosság élelmiszerellátása folyamatos és kielégítő, a gazdasági szektorban is folyik a termelői munka. A megyei Tejipari Vállalat közleménye szerint napról napra javul a lakosság tejtermékekkel való ellátása.

1989. december 24.

Hargita Megye Fiataljainak Ideiglenes Bizottsága felhívást intézett Hargita megye összes településének ifjúságához, hogy „a munkahelyeken és a lakónegyedekben szervezzenek rendfenntartó csoportokat, amelyek fenntartják a közrendet és biztosítják a törvények tiszteletben tartását. Ne válaszoljanak erőszakkal a provokációkra és azonnal tudassanak minden ilyen megnyilvánulást.”

Csíkszeredában megalakult a Magyar Demokrata Szövetség Ideiglenes Megyei Szervezőbizottsága Ferenczes István költő elnökletével. A szervezet azonnali felhívást intézett a megye helységeinek vezetőihez a helyi képviseletek megalakításáért.

1989. december 25.

Újszékely falu közgyűlése Kedei Mózes unitárius lelkészt, a Székelyudvarhelyi Unitárius Egyházkör későbbi esperesét, választotta meg a helyi Nemzeti Megmentési Front elnökének.

1989. december 26.

Megalakult az Országos Magyar Demokrata Szövetség székelykeresztúri szervezete (Ideiglenes Intéző Bizottság) a múzeumban. Tagjai: Fülöp Lajos (a városi Molnár István múzeum igazgatója, a szervezet elnökévé választották), Major Lajos (titkár), Jodál Levente (pénztáros), Máthé Albert, Pitó Enikő, Székely Attila, Barabás István, Patakfalvi János, Sebestyén László, Kovács Ákos és Gálfalvi Sándor (tagok).

1989. december 28.

Ismét gyűlésre került sor a Székelykeresztúri Múzeumban, ekkor ismerték el hivatalosan a szervezet létezését, az ülésen mintegy 120-an vettek részt. Fülöp Lajos, a szervezet elnöke ismertette az RMDSZ kiáltványát és országos programját, amelynek legfontosabb pontjai között szerepeltek: „a nemzeti elfogultság kiküszöbölése”, helyi lapok szerkesztése, kulturális programok szervezése, a leszakadt falvak csatolása, ifjúsági szervezet alapítása. Kiemelt helyet foglalt el a tagtoborzás megszervezésének és kivitelezésének kérdése.

1989. december 30.

Újszékely faluban Kedei Mózes unitárius lelkész elnökletével megalakították az RMDSZ helyi szervezetet.

1989. december végén

Firtosmartonos faluban is megalakult az RMDSZ helyi szervezete, amelynek a falu 98%-a a tagja.

A szolidaritás megnyilvánulásaként a Takaré- és Letéti Pénztárnál új számlát nyitottak, *Contul Omenirii 1989 (Az Emberség folyószámlája 1989)*, a különböző városokban lévő forradalmi események áldozatai hozzátartozóinak megsegítésére, amelyre folyamatosan érkeztek az adományok. Megyei szintű szerveződés folyt a fővárosban kárt szenvedettek megsegítésére, többek között a megyei Tejipari Vállalat több tonna tejjel, vajjal, sajttal segítette a rászorulókat.

1990. január 4.

A Székelykeresztúron vendégszereplő nagyváradi Bábszínház és az Állami Magyar Színház este 17 és 20 órakor a *Beugrom a nagybögőbe* című előadást játszotta szilveszteri kabaré gyanánt.

1990. január 20.

Segélyszállítmány érkezett a sárkeresztúriak részéről.

1990. január 21.

Egy Sárkeresztúrról érkezett küldöttség több száz ember jelenlétében megkoszorúzta a főtéren álló Petőfi Sándor és Nicolae Bălcescu szobrát a testvérvárossá való nyilvánítás jeleként.

1989. január 24.

Székelyudvarhely és Székelykeresztúr városok és a környékükön lévő 90 falu lakói közül eddig az RMDSZ tagságot 71 443 személy igényelte. Tanfelügyelő-választásra is sor került, Keresztúron Fekete Jánost választották meg, olvashatjuk a *Hargita Népe* napilapban.

1990. januárban

A rendszerváltást követően az egészségügyben is változások történtek. A vezetők megválasztásában, a beteg, valamint a gyógyszerellátásban is. A segélyként kapott gyógyszerek a kórházak, rendelők között osztották szét. A régi rendszer zárt jellege miatt általános felmérésekre is szükség van. A legnagyobb problémát a szakorvosok és más egészségügyi dolgozók hiánya jelenti. Ennek egyik megoldása lehet a székelyudvarhelyi technikum, illetve a csíkszeredai nővérképző újraindítása, nyilatkozta dr. Bokor Márton orvos, az NMF Tanácsának egészségügyi referense a *Hargita Népe*nek adott interjújában.

A megye termelő egységeiben még nem állt vissza a rend, ugyanakkor az ipargazdaságban nyersanyaghiány van, állapította meg Pataki Imre, jogász, az NMF Hargita Megyei Tanácsának elnöke a megye gazdasági-társadalmi helyzetével kapcsolatban.

1990. február 3.

Pakot József átadta helyét Soó Istvánnak, aki a Nemzeti Megmentési Front és a Nemzeti Egységfront ideiglenes vezetőtestületének elnöke. A Tanács alelnökei Bărbătescu Vasile mérnök és Sebestyén László almérnök, titkár Márkos Ildikó közgazdász. A polgármester Ivácson Sándor siménfalvi tanár lett, mandátuma az első helyhatósági választásokig szól. Páll

Mária Magdolna jogász lett a titkár, emellett testületi tagoknak választották Fekete János tanárt, Lőrinczi Dénes közgazdászt és Nemes János technikust.

A város legnagyobb gondját a lakáskérdés jelentette, több mint 400 kérést iktattak, de ennek a megoldása még évek kérdése. Az ellátást is kell javítani, február elsejétől az élelmiszertartalékok szűkössége miatt kénytelenek voltak visszavezetni a jegyrendszert. A gazdaságot is talpra kell állítani, az üzemekben kezd helyreállni az élet, de az Acélmű még mindig nagy gondokkal küszködik. A segélycsomagokat a Tanács osztja el. „Keresztúr, a megye éléskamrája.” „Semmiképp sem fog az történni, hogy a keresztúri ember meghízik a csiki meg lefogy.” Csirkét áprilistól lehet szállítani, tojást már valamivel korábban – nyilatkozta Soó István, a Nemzeti Megmentési Front helyi szervezetének elnöke a *Hargita Népe*nek.

1990. február 6.

Keresztúron megalakult a Székely Ifjak Fóruma, amely elfogadta az RMDSZ programját. A szervezet tevékenységének fő irányai: 1. a székely történelem megismerése, a hagyományok ápolása, a székely kultúra felelevenítése; 2. az ifjúság érdekeinek védelme és képviselése; 3. az ifjúság jogi, pszichikai és szexuális problémáinak orvoslása; 4. aktív szórakozási lehetőségek biztosítása; 5. kapcsolatok létesítése bel- és külföldi demokratikus ifjúsági szervezetekkel; 6. részvétel egy modern városközpont kialakításában. A mintegy 30 tagot jelentő szervezet elnökének Barabás Istvánt választották.

1990. februárjában

A dunakeszi Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola tanítványai és azok szüleinek jóvoltából 600 kötetből álló adományt hoztak a keresztúri líceumnak. Ugyanakkor az iskola néptáncgyűttesét meghívták egy áprilisi vendégszereplésre Dunakeszire Kőrösi Csoma Sándor tiszteletére.

1990. március 1.

Székelykeresztúron sor kerül az első író-olvasó találkozóra.

1990. március 15.

Dél körül a székelykeresztúri Fonoda dolgozói megkoszorúzták a Petőfi-sírt. Ezután kezdetét vette az ünnepség. 15 óra előtt 10 perccel megszólaltak a harangok, melyet a Petőfi-szobornál

megtartott szónoklat, illetve koszorúzás követett. Az ünnepségen a magyar nagykövetség részéről is képviselők voltak jelen. Ezt követően, 15 óra 20 perctől közös istentiszteletet tartottak a főtéren. 16 órakor a Petőfi-körtefánál emlékeztek meg, emlékműsorra került sor a Gyárfás-kúriánál. „Március 15 üzenete soha nem volt ennyire időszerű.” Ez volt az első és talán legnépesebb március 15-i ünnepség hosszú idő óta.

1990. március 18.

A székelykeresztúri unitárius egyházközség keblitanácsa gyűlést tartott. Báró József esperes tájékoztatja a jelenlévőket, hogy mivel minden egyházi tisztséget viselő megbízatása 1989. december 31-én lejárt, az új választásokra április 1-én kerül sor. A választók névjegyzékében 1780 személy szerepelt.

1990. március 20.

Elkezdődött az országos szintű választási kampány, amelyen a romániai magyarság képviseletében az RMDSZ indult. A parlament két kamarás, 253 helyes a képviselőház, 112-es a szenátus. A kampányba ezidáig 54 politikai párt és alakult kapcsolódott be. Az új törvény szerint a kisebbségek 20 ezer szavazat után rendelkeznek egy hellyel a parlamentben, de ha ezt nem összesítik, akkor is garantált az egy hely. Az elnöki pozíció megszerzéséhez 100 ezer szavazat szükséges.

Az RMDSZ helyi szervezetének gyűlésére került sor a múzeumban, ahol jelen voltak az Ideiglenes Intéző Bizottság tagjai, valamint „a tagtoborzásban aktívan részt vettek.” A toborzás még mindig nincs befejezve, hangzik el, a Farkas, Állomás, Gyár, Virág, Varga Katalin utcák még kimaradtak. Székelykeresztúrt 13 körzetre osztották, Fülöp Lajos, a szervezet elnöke 5 tagú vezetőséget javasolt a körzetek élére. Az ülésen szó esett a választásokról, illetve javaslatot tettek a városi vezetőség megválasztására is.

1990. március 20.

Dinnyés József magyarországi előadóművész pódium-műsorát mutatta be Székelykeresztúron.

1990. március 21.

Déli 12 órakor megszólaltak a harangok és a szirénák, a vállalatok udvarán felolvasták a Nemzeti Szövetség városi tanácsa, az RMDSZ helyi szervezete és a Székely Ifjak Fórumának

kiáltványát, amelyben a kormány határozott fellépését kérték a kialakult helyzet rendezésében a Marosvásárhelyen történetekre reflektálva. Elítélték a rendfenntartó erőket, akik nem léptek közbe és a román sajtót, mert félretájékoztatja az országot. Több helyszínhez hasonlóan Székelykeresztúron is megkezdődött a szervezkedés, több busszal készülődtek Marosvásárhelyre menni. A szervezés nagy részét a Székely Ifjak Fórumának képviselői vállalták fel. A menni és tenni akarókat végül a városvezetés lebeszélte, a Marosvásárhelyre való menetelt lefűjták.

1990. március 27.

Újabb segélyek érkeztek a székelykeresztúri gyermek- és öregotthon számára.

1990. április 1.

A székelykeresztúri unitárius egyházközség rendes közgyűlésére került sor. Báró József esperes beszámolt arról, hogy a püspökség kérte az állami szervektől az egyházi vagyon visszaszolgáltatását. Emellett sor került új egyházi tisztségviselők megválasztására. Lőrinczi Domokos gondnok, Szávuly Miklós algondnok, Fekete Géza jegyző.

1990. április 25.

Az RMDSZ helyi szervezete Választmányának ülésére került sor a városi múzeumban. A legfontosabb napirendi pontot a Tőkés László református püspök látogatásának előkészületei jelentették. Ugyanekkor Gálfalvi Sándor egy választási kongresszus megszervezését javasolta.

1990. április 30.

Tőkés László Székelykeresztúrra látogatott, az alkalomra a környékről is nagy számban érkeznek, főként a Gagyk- és a Nyikó-menti falvak lakói. Ökumenikus istentiszteletre került sor a főtéren. Köszöntő beszédet mondott Antal Levente református lelkész, Juhász Antal római katolikus lelkész, Boda Dénes unitárius lelkész, Ion Toba ortodox lelkész, Szőke Károly agyagfalvi református pap, illetve Ivácson Sándor polgármester. Ezután Tőkés László tartotta meg ünnepi beszédét.

1990. május 2.

Az RMDSZ Választmányának közgyűlése zajlott a múzeumban. Fülöp Lajos sikeresnek ítélte Tőkés László látogatását. Felhívta a figyelmet a választásra való felkészülésre.

Hargita Megye Tanácsa elrendelte az immár megdöntött rendszer által átkeresztelt székelykeresztúri és fiatfalvi intézmény- és utcanevek módosítását.

1990. május 4.

Sor került a 18. Sós-kút Fesztiválra, majd Pregitzer Fruzsina kortárs irodalmi művekből álló vers-próza összeállítását mutatta be.

1990. május 8.

Az RMDSZ-körzetek vezetőinek gyűlését tartották a múzeumban. Gálfalvi Sándor a választási propagandát említette, valamint felszólította a jelenlévőket a választási listák ellenőrzésére, a mozgó urna kérdéséről is tárgyalnak. Bartha János javasolta, hogy a cigány lakosságot is vonják be a választásokba.

1990. május 8.

A Vöröskereszt Nemzetközi Napja alkalmából a gyermekotthonokban irodalmi összeállítással emlékeztek meg.

1990. május 11.

A Nagyváradi Állami Színház által szervezett országos szavalóverseny megyei döntőjére került sor a csíkszeredai Márton Áron Gimnáziumban, ahol a XII-es diákok között a székelykeresztúri Dávid Tünde bizonyult a legjobbnak. Jutalma a váradi döntőn való részvétel.

1990. május 12.

Az elméleti líceum második alkalommal vette fel az Orbán Balázs nevet (első alkalommal 1940–1948 között viselte a nevet).

1990. május 13.

A hamarosan közelgő országos választások alkalmából RMDSZ-képviselőjelöltek és -szenátorjelöltek érkeztek Székelykeresztúrra.

1990. május 14.

A marosvásárhelyi bábszínház *Jancsi és Juliska* című darabját mutatta be 10, 11.30, 12.30 órai kezdettel.

1990. május 20.

Az első országos szabad választásokra kerül sor. Hargita megyében 93,29%-os volt a részvételi arány, a képviselői szavazatok közül 91,87%-ot az RMDSZ szerzett meg, 5,61-ot az NMF, a többi párt nem érte el az 1%-ot. 100 374 érvényes szavazat volt. A szenátusi helyeknél hasonlóak voltak az arányok: 92,27% az RMDSZ-é, 5,11%-ot kapott az NMF, 1,14% szavazott az Erdélyi Románok Egységsszövetségére. Az elnökjelölti listát Radu Câmpeanu vezette (PNL), aki a szavazatok 84,88%-át kapta. Ion Iliescu 11,57%-ot, Ion Rațiu 3,55%-ot kapott. Ami szavazás körülményeit illeti, a körzeti irodáknak kevés személyzete volt, ezért torlódások voltak.

Az országos részvételi arány a megyeinél alacsonyabb volt. A közvélemény 66%-át ítélte az NMF-nek, 9,5-10%-át a Nemzeti Liberális Pártnak, 7%-át a függetleneknek, 6%-át az RMDSZ-nek. A megkérdezettek közül 83% Ion Iliescut, 11% Radu Câmpeanut és 6% Ion Rațiu-t nevezte meg elnöknek.

A második helyen végzett RMDSZ képviselőiben tehát szenátorok lettek Verestóy Attila és Hajdu Menyhért Gábor, képviselők Borbély Ernő, Csutak István Ferenc, Incze Béla, Borsos Géza József és Nagy Benedek.

1990. május 20.

A székelykeresztúri unitárius egyházközségbe Esperesi Vizsgálószerk érkezett, délután közgyűlést tartottak.

1990. május 28.

A helyi RMDSZ szervezetének ülésén a március 15-én bemutatott filmet vetítették le, majd a választások eredményeinek értékelésére került sor. „Miért volt annyi rossz szavazat(?)”, tette fel a kérdést Székely Attila, amire Simonffy Árpád szerint a magyarázat a szavazók felelőtlen magatartásában volt keresendő. Fülöp Lajos felhívta a figyelmet a helyhatósági választásokra való felkészülés fontosságára. Bartha Dénes javaslata szerint a közművelődési és sporteseményeknél fokozottabb figyelmet kéne fordítani a vallási szempontokra.